

List izhaja vsak petek

in velja za navadne naročnike s poštnino vred in v Gorici domu poslan: za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 s., za četrt leta 80 sold. — Kdor sam po-nj pošilja, plača 2 g. 50 s. Za ude kat.-pol. društva je naročnina določena v društv. pravilih. Posamezni listi se prodajajo po 6 sold. pri knjigarju Sohar-ju na Travniku.

GLAS

Naročnina in dopisi

naj se blagovoljno pošiljajo opravniku ni sovredniku **Matiji Kravanja-i** v nunskih ulicah h. štev. 386. Vse pošiljatve naj se frankujejo. Rokopisi se ne vračajo. — Oznani se sprejemajo. Plača se za navadno vrstico, če se naznanilo samo enkrat natisne, 8 sold., če dvakrat, 12 s., če trikrat, 15 s.; za kolek vsakrat 30 s.

Šola.

II.

Razložili smo v poslednjem listu, kaj je šola onim, ki se uklanjajo necerkvenim, nekrščanskim modroslovskim sistemom, in pa nam, ki se držimo videža pozitivnega krščanstva.

Katoliška cerkev, ki se dobro zaveda, čemu je ustanovljena, mora imeti le *samo sebe* za pravo odgojiteljico in učiteljico človeškega rodú, šola pa le za svojo *hčer*, za podreden tedaj, da-si jako važen odgojilni faktor (pripomoček). Cerkev šolo visoko ceni, pa ne tako, da bi jo nad sebe in nad vse drugo povzdigovala ter o njej menila, da je zmožna, svet preurediti, in uresničiti vse, česar laži-modroslovci od nje pričakujejo. Po tem takem ima cerkev splošnost šolske omike samo na sebi za jako koristno, a zdravila za vse bolezni človeštva v njej ne vidi, in tudi ne edine podlage vseobčnemu časnemu blagostanju; k temu treba—da o drugih rečeh molčim—najpred vseobčnega poštenja, pravih kreposti (čednosti). Toda ostanimo pri splošnosti šolskega poduka.

Kdor hoče, da se vsi ljudje šolske omike udeležujejo, mora tudi priznati načelo „*siljenja v šolo*“ (*Schulzwang*). In tu vidimo nekaj prav čudnega. Vidimo, da tisti, ki na vsa usta vpijejo „svoboda“, „svoboda vesti“, „svoboda v vsem“, so primorani klobuk sneti pred—silo! To pa zato, ker dobro vedó, da brez sile svojih namenov ne dosežejo. Bistvo omenjenega načela je prav za prav v tem, da se otroci obvarujejo zanemarjenja po neumnosti, lahkomiselnosti ali nemarnosti starišev ali namestnikov njihovih. Zoper to ni kaj reči, a svobodnjakom ne pristoja, da o sili govoré. Pa saj ta ni edini primerljaj, v katerem se svobodno silo ali posilno svobodo ljudem nadlego delajo. Njim bi se bolje spodobilo drugo načelo, za katero se tu pa tam nasprotniki njihovi potegujejo, in ki je to, da ima vsakdo *le priložnost*, v šolo hoditi, pa ne, da bi ga kdo k temu silil, razen stariši, katerim mnogi vse pravice v tem oziru pridržujejo. A tu jih zopet imamo modroslovce. Sè samo priložnostjo jim ne uslužiš in — stariše? družino? Starišev in družine nočejo poznati — njim je država vse; v njej se utaplja vse drugo. Ne gledé na navskrižnosti, v ktere se sè svojo svobodo zopet zapletejo, zahtevajo vse pravice gledé šolstva — za državo. Ali tajiti se ne dá, da v njihovi nedoslednosti je vendar-le doslednost.

Ako, namreč, hočejo, da bode šola kedaj namestovala cerkev, in vseobčna ljudska omika pozitivno krščansko vero, morajo si iskati zunaj cerkve druge moči, ki naj bi jim sè silo njih namere pospeševala. Ta moč in oblast jim je svetna oblast, država. Tako smo prišli do *ločenja šole od cerkve* ali do *emancipacije šole* — kakor jej deajo. Preglejmo nje zgodovino!

Mnogokrat se trdi, da modérnega liberalstva kali gre iskati že v reformaciji, da je le naravni razvoj in nasledek njenih razruševalnih, auktoritatno vero podirajočih načel. Ako to sploh veljá, veljá gotovo gledé šolstva. Sicer slavijo mnogi ravno reformacijsko dobo kot stvarnico modérne ljudske šole, kar je v nekem oziru res, a res je tudi, da se je v oni dobi začela emancipacija šole, da je začela šola postajati bistveno državna naprava, kakor jo vidimo dandanes po vseh novošegno uravnanih državah.

Reformacija je bila vzrok ogromnemu prevratu v vseh razmerah. Ljudje niso vsled homatij več vedeli, pri čem so; bili so gledé verskih zapopadkov vsi zmešani. Reči, naprave in šege, ki so jim bile sto - in stoletja drage in svete, bile so jim vzete; kar jim je bilo pred naj više in častitljiviše — so reformatorji zasmehovali, zaničevali ali celó za vražo imeli in v greh šteli. Nasledek tega je bil, da ni nihče vedel, kako in kaj. Nevednost, brezvernost, nenravno obnašanja, razuzdanost je bila strašna, in ni bilo drugače, ko da so začeli reformatorji premišljevali, kako reči na bolje zavrniti. Po pridigah ni šlo, kajti vsled večnega bogoslovskega pričkanja in polemizovanja so bili prišli duhovni, posebno protestantovski, ki so bili mašništvo in veljavo cerkvene učitve zavrgli, ob vso čast in veljavo. Ker se niso hoteli mladenči za duhovski stan odločevati, nastalo je veliko pomanjkanje duhovnov, in, kar je bilo poprejšnjih šol, v prvih 50 letih po reformaciji so vse grozno propadle in mnoge celó nehale. Kaj čuda tedaj, da so se reformatorji lotili napravljanja in uravnavanja šol; morali so to storiti, da so se vzdržali. Enako se je občutila potrebnost šol tudi na katoliški strani. Ali cerkev ni imela več niti premoženja nekdanjega, ker ga jej je bila reformacija pobrala, niti dovolj osebja, kakor tudi protestanti ne. Povrh tega so bili prot. pridigarji oženjeni in so imeli druge misli in skrbi, ko za šolo. Ako so torej protestantje vpili po šolah in silili, da naj se napravijo, mogla je to storiti le *svetna oblast*. Rada sicer se ni svetna oblast temu vdala, bila je skopa; a nekaj je morala storiti, že zastran same sebe, da se niso države in socialne razmere popolnoma razrušile, potem pa tudi zato, ker je bila pograbila cerkveno in duhovsko premoženje in je tedaj bilo pravično, da je za duševne potrebe kaj storila. Ker je pa svetna oblast šole ustanovila, pridržala si je — naravno — tudi njih *voditeljstvo*.

Od kod pa učitelje vzeti? Duhovnov je bilo po malem, zato je bilo treba iskati *svetnih* učiteljev; in tu imamo začetek *svetnega učiteljskega staná*. Ker po Luter-jevem nauku pravega mašništva ni, marveč je vsak vernik duhovnik, prišlo je do tega, da so se učitelji protestantovskim pridigarjem enačili. Nastalo je s časom pri protestantih nekako nasprotje med cerkvijo in šolo, ali prav za prav med pridigarji in učitelji, vsled česar se je šola čedalje bolj od cerkve oddaljevala. K temu je veliko pripomogla *staroklasična omika*, ki se je tisti čas v viših šolah gojila, pa tudi na niže močno uplivovala. Čim manj je tedanji stan verskih zadev po godi bil plemenitišim duhovom, tem bolj so iskali v starorimskem in grškem poganstvu, s čemur bi si udovolili. Učenjaki tiste dobe so poznali bolje starorimsko basnoslovje, ko krščanstvo. Res, da so si bili zlahtnejši duhovi postavili za cilj in vzor omike geslo: „*sapiens atque eloquens pietas* (modra in zgovorna pobožnost)“, ali „pobožnost“ se je sramožljivo umikala in skrivala za „modrost“ in „zgovornost“. — Dalje je bil oni čas po drugi strani surov, materialen čas, in nova svetna šola je znala njega nameram ugajati. Vse to je storilo, da so postali svetni šolski učitelji nekako mogočni pa tudi ošabni in predrzni, in to tem več, ker se niso znali pridigarji njim nasproti tako obnašati, kakor bi bili morali. Odtod izvira pozneji „*Schulmeisterdünkel*“ (učiteljska domišljivost in prevzetnost).

Vsled teh takih razmer je upliv protestantovske vere in duhovščine na šolo bolj in bolj pešal vkljub temu, da

so tu pa tam še voditeljstvo imeli duhovni, kajti celó ti duhovni voditelji šolstva so se imeli najprvo za šolnike in potlej še le za bogoslovce in duhovnike.

Dopisi.

Iz Bovca, 23. sept. --a— Groza nedopovedljiva nas je prevzela pretekli četrtek. Proti 4. uri popoldne kar naenkrat strašansko zagrmí, se zabliška, ter strela trešči v neko hišo sred trga.

Na mah je hiša v plamenu, in, ker je bilo pod leseno streho več kot 100 centov razne klaje za živino nakopičene, švigali so ožarki sem ter tje po sosednjih hišah, da je bilo joj. Ves trg je na nogah, in med jokom in vpitjem, pa tudi z molitvijo je vse mlado i staro, bogato i revno pomagalo gasiti, in ker je bilo mirno i tiho brez vetra, in deževalo na vso moč, ni, ogenj daleč segal. Hiša, zadeta od strele je deloma zgorela; — zgoreli ste še drugi dve leseni strehi, ki ste s prvo v dotiki, ali do hiše, ki je tudi tik lesenih, pa z opekami pokrita, se ogenj ni upal.

Bovčani! nikar si ne pokrivajte več streh z diljami — saj lesu nimate preveč, in opekarnico imate doma; — britka skušnjava je že večkrat učila, — da nesreča nikoli ne počiva, in da so hiše z leseno streho v veliki nevarnosti o požarih. Napravite si tudi več gasilnic, in družega gasilnega orodja — ter *strelavode*, ki so prijaznemu vašemu trgu tako potrebni, kakor ribi voda.

Torej na noge, zastopniki občinski! Pozor!

— Še nekaj družega. Nadejam se, da dobimo telegrafsko postajo. Da bi le hotela občina kaj pripomoči, potem je stvar gotova. Poprejšnje starešintvo se ni hotelo menda temu udati, od novega pa gre bržkone pričakovati, da Bovčanom v prid, ki po svetu pohišujejo, k tej napravi kaj pripomore. *)

Od nekod na Goriškem, 24. sept. — Ustanovila se je v Ljubljani „*Glasbena Matica*“, kateri je namen, tudi pravo cerkveno petje gojiti. In prav tako. Skrajni čas je, da se iz nekterih naših cerkv odpravi „gnjusoba razdjanja... na svetem mestu“ (Qui legit, intelligat!). Ali „Gl. M.“ se bode pečala le z *napevi*. Naj hujša rana cerkvenega petja pa po mnogih krajih niso napevi, ampak *besede* (*tekst*), sosebno latinske.

Kaj poreče n. pr. č. čitatelj k takemu-le „Tantum ergo“-u in odgovoru za „Panem de coelo“?

„Tantu merga sakramentu
Veneremor cernuji
E tum tikum dakamento
Nobo cerna tretuji
Preste fides suplementu
S ensunde fektuji“

„Genitori genitokve
lavsetjovilaciom
Sanos hanor vitoskokve
sittetvenediciom
Procedenti abotrokve
Componsitlo daciooooo“

„Anim Anim dilektomente sehovento. molitel“ **)

Res je toliko že dotekla ljudi pamet, da se počasi nadomestuje „latinsko“ (!) petje sè slovenskim; a ne manjka takih, ki jim to ne dopade, ki hočejo petje v jeziku, kterege ne umejo ne pevci, ne ljudstvo. Zakaj, vedi Bog. Recimo, naj bo glasba dobra, nij li to zlata pena? Če ima cerkveno petje namen, podpirati pobožnost, zakaj le uho polniti z lepimi *glasi*? — Recimo, da so lepi. — To res vzbuja v srci neke čute; človek pa sam sebi ne ve povedati, kaj in kako mu je. Če v gledišči ničesar ne razumeš i le glase slišiš, — dobro; iz hrama božjega pa nič sè seboj ne nesti — je nevreden sad. Naj žalostniše pa je to pri sveti maši, kder ima kristjan spremljati s svojimi mislimi darujočega mašnika. Kako pa bi se to lože doseglo pri ljudeh različnih stanov in neenake umnosti, včasih na krajih, od koder ne morejo videti, kaj se godi pri altariju, ko z vsakemu umljivim, posamesne dele svete maše zaznamnjajočim petjem? Komur je res mari pobožnost, ne pa le puhli, dasi lepi glasovi, ne bode zaviral, ampak vse moči bode napenjal, da se brž ko brž popolnoma odpravi petje, ki, če je dobro, svojega pravega namena doseči ne more, če je pa slabo, — kar je po večem — človeka, ki količkaj ume, sili, da si ušesa tišči, da se pohujšanja ogibljuje. Po večih naših krajih bi bilo latinsko petje že sè strpeti; ne vem pa, čemu bi se naši trgi ogibali slovenskega petja pri službi božji? Škodovati ono ne more; če pa koristi, je menda večim krajem častna naloga, da manjšim svetijo, razven, če smo še vedno tam, da je imeniten le, kdor tako govori, da ga nikdo ne umé, morebiti še sam sebe ne.

Opomba uredništva. Ako čč. gg. duhovni v nekterih krajih latinsko petje trpé tudi, kjer ni *neobhodno potrebno*, naj pa vsaj

*) Ponudba jako po volji. Ur.

**) To je vesten prepis iz pevske knjižice v neki cerkvi naše nadškofije, da molčim o drugi šušmariji tu in drugod. Pis.

poskrbé, prosimo, da bo tekst pravilen in natančen. Zapišejo naj pevcem, če treba, lat. besede sè slovenskimi črkami in z naglaski (povdarki).

Iz Gorice, 24. sept. V šte. 12. „Glas“-a, v dopisu „z Goriškega“, se bere, da je rajni gosp. F. J. Kafol svojo knjižnico, razun slovenskih knjig, meni zapustil. To je res, in jako hvaležen sem zato nepozabljivemu svojemu sorodniku, dasiravno neslovenskih knjig ni bilo prav dosti; kajti slov. knjige je bil r. Filip, kakor dopisnik sam pravi, ukazal med svoje domorodce, ktere je zelo ljubil, razdeliti. Da bi bil pa jaz s Kafolovo knjižnico še kaka druga pisma ali rokopise od njega prejel, kakor dopisnik sodi, ni res.

Sicer pa tudi jaz, z dopisnikom vred, močno želim, da bi se kako spretno pero lotilo Kafolovega životopisa in izdajanja njegovih spisov. Ako bi jaz mogel k temu kaj pripomagati, bodisi v kateremkoli oziru, našli me bote vselej pripravljenega.

Št. Kafol.

Ogled.

Avstrija. Dunajski „Vaterland“ je priobčil (v šte. 259. od 21. t. m.) neko prav važno *ministersko spomenico* (*memorandum*), ktero so ministri izročili cesarju, predno je šel v Berolin. Nj. veličanstvo samo je neki hotelo imeti razložbo sedanjega polit. stanu v naši državi. Bistvene točke te spomenice so: „Sedanji dualizem je srečen konec dolzih državnopravnih homatij; osnovne državne postave za našo (slovansko-nemško) polovico države morajo ostati, kakor so; da bi se bistveno popravile ali odpravile v federalističnem zmislu, to ne gre, ako nočemo države razrušiti. — *Državno-pravna opozicija* je le umetna; izpodmaknimo jej upanje, da se znajo reči še kdaj po njenih željah (na federalizmu) obrniti, pa je ne bo več.“

Na Českem se je po poslednjih volitvah vse na boljše (v zmislu ministerskem, namreč) obrnilo. Čehi so začeli spregledovati, da so lani sè svojimi zahtevami predaleč segli. Da se opozicija do dobrega zatara, treba nje voditelje ob veljavo pripraviti, kakor se je nekaj že storilo; potem jih narod zapusti in se spameti.

Kar se tiče *katoliške opozicije*, je bistveno različna od državno-pravne (česke); ona se opira na verske razloge in ni segala nikoli tako daleč, kakor česka. Osnovne postave niso take, da bi same na sebi nasprotovale cerkvi in žalile verska načela. Če se je to znabiti do sedaj godilo, bilo je tega krivo prenašlo, prenapeto in napačno izvrševanje postav. V tem oziru je mogoče nastopiti drugo pot, da se bode namreč s cerkveno oblastjo prizanesljiviše ravnalo. Škofom se je že zagotovilo, da se ne pojde dalje v verskih rečeh. V šolskih zadevah se je zmernim katoličanom na ljubo tudi že poskusilo nekaj odjenjati od prestroge izpeljave šolskih postav. Upati gre, da se katoliška opozicija ne bode več družila z državno-pravno. — Porazumek s Poljaki se bo dal dognati na podlagi tistega elaborata, ki ga je napravil v poslednji sesiji držav. zbora odsek za ustavne reči. Ta elaborat se predloži prihodnjič gališkemu deželnemu zboru. — Občno stanje države se je znamenito zboljšalo.“

— Tako razlagajo ministri stan reči cesarju. Ali imajo oni sami za resnično, kar pišejo, ne vemo; gotovo pa je, da mi v njih spomenici veliko resničnega ne nahajamo. — Nad to razložbo so planili vsi časniki, kakor lačni psi nad kost; obdelujejo jo, vsak sè svojega stališča. Ministerski in ustavaški listi trdijo, da si je „Vaterl.“ vse le izmislil. Ali prav to, da se vendar-le sè spomenico kaj strastno pečajo, kaže, da jo imajo za gotovo ali vsaj za verjetno. Naj pa bo ž njo, kakor koli, gotovo je, da se sedanji politiki naših ministrov dobro prilega; in, če je res, da si je dal cesar kako tako razložbo narediti, kazalo bi to, da nima sedanji stan reči za tako utrjen, kakor bi mu ga ministerstvo rado dokazalo.

V ostalem je zdaj težišče avstrijsko-ogerskih zadev

Pešti, kjer zborujete *delegaciji*, katerih finančna odseka pretresata zdaj sosebno skupni proračun za vojaščino, in sicer na drobno, po predelkih.

Izdana je že tudi „*rdeča knjiga*“, t. j. zbirka pisem, ki jih je od poslednje sesije naprej raznim vnanjim vladam v raznih zadevah pisal minister za zunanje, grof Andrassy, in ki so jih njemu pošiljali od zunaj avstr.-og. poslanci.

Ogerski zbor se pripravlja na adresno debato. Načrtov adrese se je predložilo v spodnji zbornici od raznih strank četvero.

Zunanje države. V *Koloniji* (na Nemškem) so imeli starokatoličani občen zbor. Povedali smo že enkrat, da jim že davno klenka. Te dni nam je potrdila to med drugimi liberalnimi časniki tudi „*Neue fr. Presse*“ Starokatoličanstva - kot takega - je konec, pravi, a duh njegov ne umrje nikdar več. No, to vemo tudi mi, da duh vpornosti zoper cerkev ne umrje do konca sveta; v ostalem smo se spričevalom „*Presse*“-inim zadovoljni.

Preganjanje katoličanstva na *Pruskem* sega že tako daleč, da katolišk duhoven, tudi če je spričevalo učiteljske sposobnosti dobil, kakor kdo drug, ne more učitelj postati. Enaka pravica za vse!

Švedski kralj Karol XV. je 21. t. m. na poti iz Cah (na Nemšk.), kjer je zdravja iskal, v Malmoe-i, 46 let star umrl. Vladal je od l. 1859. Njegov naslednik, ki je že pred kot namestni vladavec vladal, je brat njegov, Oskar II. Truplo rajncega kralja je došlo 24. t. m. v Štokholm, kjer bo še le pozneje pogreb.

V *Šrajci* v *Genovi* je vlada katol. škofu in duhovnom plačo ustavila; škofu Mermillodu celó škofovska opravila prepoveduje.

Domače novice.

(*Gosp. Alojzi Trevisan, Goričan.*) profesor fizike in kemije na realki v Zadru, je prosil za glavnoučiteljsko službo na tukajšnjem učiteljskem izobraževališči. Ko je po nekem prijatlu izvedel, da je od dotične šolske oblasti za to mesto predložen in da ga gotovo ministerstvo potrdi, prišel je v Gorico čakati imenovanja. 19. t. m. zvečer gre z omenjenim prijatlom v Stračice fabrike ogledavat. Med tem nastane z nočjo strašna nevihta z bliskanjem, in, ko prideta iz tvornice, zajde T. v vodo in se utopi — ravno, ko se je vršilo v Beču njegovo imenovanje, kajti 3 dni potem ga je „W. Z.“ razglasila. Pač žalostna taka smrt v takih okoliščinah!

(*Ministerska rešitev rekurza gorišk. mestn. starešinstva za stran 2 volitev. III. vol. skupščine*) je pretekli petek došla. Kar se tiče tega, da je namestništvo starešinstveni sklep, s katerim ste se bili volitvi ovrgli, ustavilo, pritrjuje ministerstvo namestništvu; kar se pa tiče veljavnosti ali neveljavnosti volitev, pozivlja min. razpis starešinstvo, naj dokaže, kar trdi. Trdi se pa v rekurzu dvoje reči: da voljenje zaradi terorizma (strahovanja) od zmerno-liberalne (ali, kakor jej drugi dejo, — od klerikalne) strani ni bilo svobodno, in drugič, da je omenjena stranka glasove kupovala, češ, da so se našli listki z napisom: „Plača se 50 soldov. K“. Da sta tedaj ta 2 razloga resnična, morajo zdaj rekurenti dokazati. — 23. t. m. je imelo starešinstvo zaradi teh reči zaupljivo sejo, kajti redne seje ni moč napraviti.

(*Z morilcem rajnc. g. Ant. Stabile-na J. Černic-em*) je imela biti konečna sodnijska obravnava 23. t. m., pa je odložena, ker se je med tem izvedelo, da je morilec tudi še nekega ropa obdolžen in treba to pred preiskati.

(*Stekel pes*) je v torek, 24/9, na Peči, v Mirnu itd. več oseb vjedel. Pripeljali so vse v bolnišnico milosrčnih bratov v Gorico. Psa je ubil nek Fr. Pavletič iz Gabrij. Ko so ga ogledali, našli so, da je bila še le prva doba steklosti. Ali je tudi ktereга psa popadel, se ne ve.

Razne vesti.

— *Kontrolni razgled vojaških rezervistov* za tiste kraje na Goriškem, kateri spadajo v naborno okolijo celovško in pod on-

dašnje poveljništvo, bode 8. okt. v Bovcu, 10. v Kobaridu, 12. v Tominu, 13. na Grahovem, 14. v Cerknem, 16. v Kanalu, 18. v Gorici za mesto, 19. in 20. za okolico, 22. v Ajdovščini. Oglednik bo naš rojak in domoljub, nadporočnik g. Andr. Komel. Kdor se ne predstavi o pravem času na dotičnem svojem kraju, moral bo iti 11. novembra v Celovec. Namen tiste določbe v vojaških postavah, ktera to kontrolo zaukazuje, je ta, da vojaška oblast vsak čas in za vsako potrebo ve, kje in kakšni so njeni ljudje.

— „*Društvo slovenskih pisateljev*“ je imelo 14. t. m. v Ljubljani občni zbor, v katerem se je izvolil za predsednika Dav. Trstenjak, za podpreds. dr. Razlag, za tajnika prof. Maks Pleternik, za blagajnika dr. Vošnjak. V odbor so se še volili Fr. Erjavec, I. Jurčič, J. Nolli, Stritar in dr. Zarnik.

— *Delniško društvo „Narodna tiskarna“* se je v zboru 14. sept. v Ljubljani ustanovilo. Nazočih je bilo kakih 50 delničarjev.

— „*Slovenija, prva občna zavarovalna banka*“ v Ljubljani je začela svoje delovanje 20. sept. t. l. in sicer naj pred zavarovanjem proti škodi po ognji, streli in razletu (eksploziji) po vseh slovenskih okrajinah. Po deželi se sprejemajo dotični oglasi pri nastavljenih okrajnih zastopih, v Ljubljani pa v bankinih prostorih na glavnem trgu št. 10. v 1. nadstropji. — V kratkem se bode začelo tudi zavarovanje proti mnogoteri drugi škodi. — Glavnica banke bode znašala 2 milijona gold. a. v.

— *Učiteljskega zbora v Ljubljani* se je udeležilo 300 učiteljev.

— *Povodenj in toča* ste pretekli teden na Goriškem veliko škodovali. Silno škodo je napravila povodenj v ipavski dolini, kjer ste Ipava in Branica bregove preskočile, in veliko polja podplule, tako da so ondod vsi poljski pridelki, posebno pa ajda, uničeni. Nenavadno hitro je voda zrasla, tako da ni bilo ljudem mogoče nič rešiti. Pri ipavskem trgu je potok eno hišo in vse pohištvo odnesel, ljudje so komaj sami sebe rešili. Pri mlinu na Ipavi pri Selih je voda vzela več kot sto za delo že obtesanih debel. — Toča je pa razsajala v saboto, 22. t. m., skor po vseh Brdih, po vsi kanalski dolini in po kanalskih hribih; vendar škode velike ni napravila ne v Brdih, ne v kanalski dolini, ker je brez vetra padala. Padlo pa je je sosebno v Brdih toliko, da, ko bi bila, kakor navadno, z vetrom šla, bila bi čisto vse potolkla. Veliko žalost in revščino je pa napravila po kanalskih hribih, zlasti v Batah, na Banjšicah, v Kalu in v Levpi, kjer je vso ajdo, ki je letos prav lepo kazala, stolkla, tudi kapuz in drugo zelenjavo tako uničila, da ljudje, že tako siromašni, ne vejo, kaj početi in kako si pomagati. — Prejšnji četrtek je pa toča bila po Benečiji in tudi tamkaj vse vzela. — Dne 26. t. m. spet hudo vreme v Gorici in gotovo tudi drugod.

— *Velikansk vrtinec (tromba)* je v saboto 22/9, ravno o tem času, ko je drugod toča bila, razsajal pri Romans-u (v Lahih), kjer je v četrti ure pokončal 8 njiv zemlje in to s tako silo, da je 50 let stara drevesa izrul in odnesel.

— Pruskemu ponemčevanju v Alzaciji nočejo po godu rožice cveteti. Iz strasburškega vseučilišča, katero so pred nekoliko meseci med prelivanjem krvi nemški kulturonošci odprli, so že začeli odhajati nedavno vmestjeni profesorji, ker jim slušatelj primanjkuje. Francozki dijaki vsakemu ponemčevanju nasprotni, iščejo rajše na francozkih vseučiliščih višega izobraženja.

— Dunajski „*Vaterland*“ razglašča obširno peticijo, katero je podpisalo 220 žên samo iz glavnega mesta avstrijske Šlezije i pri ministerstvu za uk vložilo, v kateri branijo naravne pravice do svojih otrok i protestujejo proti brezverski šoli. — Res, hvale i posnemanja vreden zgled tudi slovenskim materam.

— *Nove maše* na Goriškem so se vršile, kakor je bil „*Glas*“ povedal. Zadnja je bila č. g. Hil. Zorn-a 22. t. m. v Pervačini, pri kateri je lep govor imel č. g. M. Vales, znan narodnjak. Naj sijajniša je bila pa č. g. Kurinčič-a 8. t. m. v Kobaridu, kakor se je Kobaridci, ki so že mnogo novih maš doživeli, ne spominjajo. K temu je največ pripomogla nazočnost visokoč. g. dr. Jan. Nep. Hrast-a, častn. korarja stolne cerkve in vodja centr. semenišča; izvrsten njegov govor pri tej novi maši, v gladki, čisti slovenščini, ne bo zginitil tako hitro Kobaridcom iz spomina.

Gospodarske stvari.

Letina v raznih deželah.

Iz časnikov smo posneli sledeče o letošnjih pridelkih.

Deževje minulega mesca je bilo na Francoskem in na Angleskem nekaj ostrašilo, in cena žita je bila hitro poskočila, kar

je nekakošen nasledek imelo tudi za laške trgovce, ki so po navadi za take reči precej občutljivi, temveč, ker tudi v nekterih krajih po Laškem ni bil pridelek prav po volji. Iz tega je prišlo, da so posestniki više cene postavljali.

Ali se bo pa viša cena tudi obdržala?

Po zadnjih sporočilih je na *Francoskem* nehalo deževati, in lepo vreme je pripustilo, da se je žetev redno opravila.

Časnik „XIX. stoletje“ se hvali s pridelkom tako-le:

„Stari kmetovalci nam trdijo, da se ne spominjajo tako bogate letine, kakor je letošnja in tudi ne tako lepega zrnja. Rajtajo celó nekteri, da je letos francoska dežela pridelala okoli 24 milijonov hektolitrov (blizu 24 mil. mernikov) same pšenice čez svojo potrebo, brez rži, ječmena i. dr.“

In časnik „Semaine financière“ pravi, da letošnji pridelek je bil popolnoma dober, razun par provincij, kjer je slabo vreme nekaj škodilo, in da se bo lahko za kakih 250 do 300 milijon. frk. žita drugam prodalo.“

Gotovo torej, da letošnja letina na *Francoskem* je popolnoma dobra v 42 provincijah, v 37 dobra, samo v 3 srednja.

Angleška dežela bo imela nekaj pomajunkanja; ali, ker je ta kupčevalka zmirej previdna, poslala je že neštivilnih bark v Ameriko in posebno v Kalifornijo po žito, tako, da ne bo cena nič poskočila; zarad pomajunkanja si Anglež glave veliko ne lomi.

Iz *nemških* dežel ni veliko dobrega sporočiti. Nar boljša letina je bila v Alsaciji in Lotaringiji na francoski meji; proti severju je bila dobra na Hanoveranskem in v Šlesvigu; na ruski meji ni bilo skorej nič rži, temveč pa pšenice in krompirja.

V *našem cesarstvu* je bila letina malo več kot srednja; Vogrsko je bolje od drugih, nemške dežele (v Avstriji) srednje; sploh so notranje dežele previdene.

Belgija bo sosedu Angležu lahko kaj pomagala.

Rusovsko in *Amerika*, dobra dva strica, bota lahko skrbela za ubožnejše dežele naše Evrope.

Laška dežela (Italija) zamore prodati samo pšenico, če je prav dobra; za srednjo ali slabjšo nihče ne mara. Ali od drugih pridelkov zamoremo reči, da so bili prav obilni. Turšice je toliko in take, da več in lepše je ne more biti; cena je hitro padla; fižola niso že veliko let toliko pridelali. Gotovo bosta ta dva pridelka nadomestila pšenico. Rajž se je nekaj podražil, ker mu je slabo vreme škodilo.

Ako torej pregledamo vse pridelke na čez, moramo upati, da ne bo draginje; sama pšenica se bo v ceni držala. Na vsak način ne mislino krivo soditi, ako trdimo, da letošnja letina je bila za živež sploh dobra. Kupčija in spekulacija pa bote odločili prihodnost.

Listek.

Pogled v slovensko Benečijo.

Preteklo leto je izšla v Padovi italijansko spisana knjižica pod naslovom: „*O domovini Jakopa Stellini-a in o njegovem moralnem sistemu. Spomenica, spisal Anton dr. Podreka.*“ Kakor razlaga izdavitelj svojim bralcem, bilo je povod temu spisu pričkanje med učenjaki, kje da je prav J. Stelin rojen bil, ker so nekteri trdili, da je bil iz Cividada *) (Forum Julii), drugi sopet iz Padove. Anton dr. Podreka se je te pravde poprijel in v tem spisu dokazal, da je J. Stelin bil rojen med beneškimi Slovenci v Trbelju. V tej knjižici ne nahajamo dolzega životopisa, saj ni bila v ta namen pisana, — in za nas bi dolg životopis ne bil posebne važnosti, ker J. Stelin med Slovenci ni posebno poznan. Posebne zanimivosti za nas pa je knjižica zategadel, ker iz nje posnamemo, kake slavne može so imeli beneški Slovenci, čeravno je njih izobraževanje tako zanemarjeno bilo.

Že pisatelj omenjene knjižice je bil slaven mož. Podreka se je rodil v v Št. Petru Slovenov (S. Pietro degli Schiavoni), poglavitnem kraju beneških Slovencev, leta 1804, umrl je l. 1870 v Škrutovem (Scrutta), vasiči Podaltanske fare. Zadobil si je posvetne in duhovne znanosti na vseučilišču Padovanskem, kjer je bil tudi za doktorja proslavljen. Od tod se je podal v Šplet (Spalato), kjer je na gimnaziji učil matematiko, fiziko in naravopisje.

*) Pisatelj tega sestavka piše „Čedad“; mislimo pa, da je bolje „Cividada“ namesti „Čedad“. Poslednja oblika je le pokvarjeno izgovarjanje prve, ktera se iz ust mnogih s tem mestom občujočih Slovencev še čista sliši. Oblika Cividada se tudi vjemna z izvirnim imenom „Civitat“ (od Civitas Austriacae). Ur.

Ali v tej službi je malo časa ostal, ker je zmiraj bolj in bolj v sebi čutil poklic do pridgarstva. Obdarjen z naravno bistroumnostjo dosegel je s pridnostjo veliko popolnost v govorništvo ter je z lepim in prepričavim govorjenjem po Dalmaciji in Italiji ljudi k Bogu vabil. Marsikakemu bo znano, da je enkrat tudi v Gorici o postnem času izvrstno pridigal in si veliko pohvalo zadobil.

V poročilu akademije Videmske za l. 1867-68 nam pripoveduje Klodič (Clodig), tudi benešk Slovenec, da je Podreka l. 1868 kot dopisovalni ud akademije imel govor, v katerem je dokazoval, kako dobro bi bilo, da bi se v njegovi domačiji (Št. Peterskem okraju) razvitek italijanske kulture pospeševal. In da bi se v to pripomnogo, predložil je akademikom berilo, ktero je bil on spisal v italijanskem in slovenskem jeziku. Podreka je tedaj želel, da bi njegovi rojaki do omike prišli, a se ve, da ideal mu je bila le italijanska izobraženost.

O ravno tej priložnosti je govoril tudi o Jakopu Stelin-u in dokazal, da ni iz Padove, iz Benedek ali iz Cividada, kakor so Lahi trdili, ampak da je rojen v Št. Peterskem okraju, tedaj Slovenec. Njegov govor so akademiki s pohvalo sprejeli, berilo pa pod klop vrgli.

Iz govora o Stelin-u povzamemo, da je Podreka dobre misli imel o svojem slovenskem narodu in o Slovanih sploh in da, ko ne bi bila imela italijanska kultura toliko upljiva nanj, bil bi on izvrstna moč slovenstvu. Prepričuje nas tega, kakor smo rekli, njegov govor o Stelinu.

Pripovedava nam v njem najprvo, da so tri mesta trdila, da je v njih rojen J. Stelin. Cividada (Staro Mesto), kjer je najprvo izrejo zadobil; Benedek, kjer je bil učenik v kolegiju plemenitih otrok; in Padova, kjer je bil profesor na vseučilišču. In vendar ni nobeden prave zadel, ker rojen je bil on v vasi Trbelj, fari sv. Lenarta, v Št. Peterskem okraju; — on je bil Slovan po rodu. „Oh! — tedaj barbar“, pravi Podreka akademikom laškim — „tedaj Scit!?! — Pa naj bo, saj Sciti in Slovani so imeli slavne dnovce in dejanja in od njih rodú so prišli možje slavni v vojaštvu, v politiki, v vednostih i. t. d. — Ta je rod Jafetov, ki se je klical zarad *Slave* slavno ljudstvo.“

„Slovanskega rodú je Ilirik, sin Polifema in Galateje, on je naj starši kralj, ki je dal ime deželi in ljudstvu (Ilirija), kakor je dal Italus ime Italiji. In nasledniki Ilirika — Ilirci — so najprvi imeli izučene mornarje; in ladij iz Liburnije je bilo mnogo v bitki pri Akciju (Actium). Slovanskega rodú sta bila Dioklecijan rojen v dalmatinski Diokleji — in Konstantin véliki, ki je bil iz Nise. — Slovani so bili Decij, Avrelijan, Flavij, Justinijan i. t. d. Slovani so bili papeži: Sv. Kaj (Cajus) iz rodovine Dioklecijanove; Sikst V., katerega pradedi so se preselili iz Dalmacije v Montalbano na Laškem, kjer so slovensko ime Hrušica v laško *Peretti* premenili. *) Janez IV. je bil iz Zadra.

Sv. Klement iz Macedonije; ss. Ciril in Metod, apostola Slovanov, ustanovnika glagolitskega obreda in cirilskega alfabeta; — slavnoznani s. Jeronim.

Slovani so bili: Marko Polo, rojen v Benedkah iz dalmatinske (slovanske) rodovine, — Kopernikus (Copernikus), katerega je imenovalo ljudstvo v svojem jeziku *copernik* zastran njegove učenosti v fiziki, kemiji in astronomiji. Slovani so bili tisti hrabri vojščaki, kteri so pod vodstvom Sobiesky - ga rešili Beč Turkov. Slovanskega redú je bilo še mnogo, mnogo drugih slavnih kraljev, svetnikov, učenjakov itd.

(Datje prih.)

*) Hübner pravi v svoji knjigi „Sixtus V.“: Njegova družina je bila, kakor mnogo družih, bežeča pred Turkom prišla sred preteklega stoletja iz Dalmacije v Italijo. Nekteri so prišli v Rim in so sezidali ubogi oddelek mesta, ki se še zdaj imenuje Schiavonia. (Tukaj je tudi cerkev sv. Jeronima — S. Gerolamo degli Schiavoni.) Drugi so se naselili na bregovih jadranskega morja; sprejeli so jezik in navade nove domovine in postali s časoma Italijani. Izmed teh je bil tudi oče Siksta V. Pis.

Borsni kurzi na Dunaji 15 avgusta.

Državne oblig. v srebru	gl	70 s. 40
„ „ papirju	„	65 „ 45
Posojilo leta 1869	„	126 „ 50
Napoleon d'or	„	8 „ 75
Cekini	„	5 „ 24
Adžjo srebra	„	108 „ 40

Listnica uredništva. Gg. P. v Št M, St. v Št: F in V. v Čez - S. Prihodnjé; za danes ni bilo prostora.

samo to, postali so jetnik v svoji lastni hiši! Ne bom vam razkladal, po kakó pravični poti je katoliška cerkev prišla do vsega tega, kar se papeževu posestvo imenuje. Enajst sto let so papeži več ali manj mirno to posestvo uživali. Sovražniki sv. cerkve so dostikrat poskušali, vzeti nar starejšemu vladarju na svetu njegovo pravično posestvo. Posebno se to godi že več let ravno nad Pijem IX. Nar popred so poskušali svoj namen z lepa doseči, torej so sv. Očetu prilizljivo govorili, naj jim prostovoljno dežele (premoženje) sv. cerkve prepustijo. Toda sv. Oče so jim odgovorili: Ne moremo—ne moremo, ni naše! Kar smo od prednikov podedovali, moramo varovati, ker je dedina vseh katoliških kristjanov.—Česar tedaj z lepim niso mogli dobiti, vzeli so mu sè silo. Kedar oropanje sv. Očeta premišljuje, pride mi na misel to, kar herem v sv. pismu stare zaveze (v III. buk. kraljev): Kralj Ahab je bil bogat in imel veliko posestvo. Tik njegovega stanovanja je imel pošten Izraelec, Nabot po imenu, vinograd. Ahab reče Nabotu: „Daj mi tvoj vinograd, da si ga za vert napravim, odškodovati te hočem na drug način.“ Nabot odgovori rekoč: „Tako mi Bog pomagaj, nikdar ne bo res, da hi ti jaz dedino mojih očetov prepustil.“ Na to gre Ahab ves jezen v svojo hišo, uleže se na posteljo, ne pije, ne je in misli le na maščevanje. Njegova žena Jezabela ga obišče in, ko izve vzrok njegove žalosti, mu reče: „Mogočen kralj si ti, vstani, jej in pij ter bodi vesel, vinograd Nabotov ti bom pa jez priskerbela — Kar je rekla, je tudi storila. Podkupila je krive priče, ki so Nabota tožile, da so ga slišale preklinjati Boga in kralja. Po postavi so morali pobiti takega hudobneža s kamenjem. To se je zgodilo nedolžnemu Nabotu. Ko je Ahab slišal, da je Nabot mertev, gre vzet v posest vinograd. Toda na poti ga sreča prerok Elija in mu reče: „Ali ti ni dosti, da si ga umoril? hočeš tudi še njegov vinograd imeti? Poslušaj! To govori Gospod: Ravno na tistem mestu, kjer so psi Nabotovo kri lizali, bodo tudi tvoje. Kar pa Jezabelo zadene, je to: V dolini Jezrahel bodo psi njeno meso tergali in požirali.“ Vse to Elijevo prerokovanje se je dopolnilo malo časa po tem.—Prestavite si zdaj imena. Namesto Nabota denite Pija IX., namesto Jezabele stavite ruvarstvo in njegove pomagače in namesto vinograda denite papeževu posestvo. Vse to se zdaj v Rimu godi, kar se je godilo pred 3000 leti na jutrovem. Dela so enaka, tudi nasledki ne bodo drugačni.

Pa ne le oropani so naš vesoljni oče svojega posestva, ampak so tudi *jetnik v svoji lastni hiši*. O kaj si morajo misliti krivoverci in razkolniki, ko slišijo, da katoličanje svojega lastnega očeta preganjajo in v ječi držijo?! Pij IX. jetnik! Kaj če to reči? Resnica je v verigah, pravica potrta, vest zadušena, zemlja brez solnca in Bog sam ranjen v punčico svojega očesa! Pij IX. so ujetničeni po svojih lastnih sinovih! O pač lahko ponavljajo besede preroka Izaija: „Vzredil in povzdignil sem sinove, toda oni me preganjajo in zaničujejo.“ Lahko govorijo s prerokom Jeremijem: „Glejte, v vaših rokah sem, storite z mano, kar vam je všeč in kar vam je drago. Vedite pa, če me umorite, da pride moja kri nad vas, nad vaše otroke in vaše stanovanje.“

III. Slišali ste, preljubi! kaj je papež in kaj se zdaj z njim godi. Ostane nam vprašanje: *Kaj je nam storiti?* V takih dušnih stiskah kaj nam je začeti? Ali se hočemo prepustiti žalosti in obupu? Tega nikakor ne! Marveč prepričani bodimo, da, kakor las ne pade z naše glave, da ne bi vedel in dopustil naš oče, ki je v nebesih, tako tudi, kar se vere, sv. cerkve in njenega narvišega glavarja tiče, se ne bo več zgodilo, kakor toliko, kolikor Vsegavedni pripusti. Vemo, da dnevi silnih poskušanj bodo prikrajšani zavoljo pravičnih. Kaj nam je tedaj storiti? Hočemo li roke križem držati in leno gledati, dokler Bog drugače obrne? Tako postopanje v naj imenitnejših rečeh bi bilo nam v sramoto. Nikdar ni bila serčnost bolj potrebna, ko dandanašnji. Zakaj ravno zdaj so nastopili časi, ktere je napovedoval sv. ap. Pavel, v katerih so v nevarnosti naše najimenitnejše reči, duša, vera in sploh krščansko življenje; to so časi, v kterih je neutrudljiva serčnost potrebna. Kaj nam je tedaj storiti? S tremi besedami vam bom povedal, kaj je naša dolžnost: *Čuti, delati in moliti*. Te tri

besede zapopadajo vso našo dolžnost.

a) Perva beseda: *Mi moramo čuti*, paziti, na straži biti. To povelje nam je dal Jezus K. sam Zapustivši svet in povernivši se k Očetu reče svojim učencem: „Cujte in molite, da v skušnjavo ne padete.“ To zapoved moramo zvesto spoštovati, če hočemo zadobiti zmago, ktero je naš nebeški učenik pričel. Če hoče katoliški kristjan dandanašnji ohraniti dva narimenitnejša zaklada, namreč vero in krščansko življenje, imeti mora bistre oči in tanka ušesa; zakaj noč in dan se plazi okoli njega pohujšanje, kakor divji lev in ga išče požreti, to je, v svoje mreže dobiti. S tem levom razumem brez števila krivih zaumenov (zapopadkov), gerde besede, kletvine, zapeljive knjige, pohujšljive časnike, nesramne pogovore i. t. d. Kdo ne vidi, da v takih okoliščinah je nar večje čuječnosti treba? Čujte tedaj, vi očetje in matere, nad vašimi sinovi in hčerami; vi gospodarji in gospodinje, nad vašimi posli; predniki nad podložnimi in vsak sam nad sabo; zakaj le z združeno močjo bomo premagali združene sovražnike.

b) Druga beseda je: *delati*. Koliko bolj se časi koncu bližajo, toliko bolj mora kristjan delaven biti. Je pa še druga delavnost, ki je dandanašnji za vsacega kristjana potrebna dolžnost. To nam je Jezus sam pokazal v djanji in zadeva telo in dušo in je zapopadena v dušnih in telesnih dobrih delih, namreč: Lačne nasiliti, žejne napojiti, popotnike sprejemati, nage oblačiti, bolnike obiskovati, jetnike rešiti, z eno besedo, svojemu bližnjemu pravo krščansko ljubezen skazovati. Če smo pa že vsakemu človeku to delavno ljubezen izkazovati dolžni, koliko bolj še le našemu vesoljnemu očetu! Kako žalostno bi bilo, če bi nehvaležen sin svoje štariše v pomanjkanji zapustil? O koliko bolj žalostno bi bilo, če bi katoličani svojega ljubega starega očeta Pija IX. zapustili, da bi pomanjkanja terpeli. Bodite mu tedaj dobri, delite mu obilno milošnjo vsak po svoji moči, tako bo vaša ljubezen do njih delavna. Pomagajte jim tudi, če hudobne svarite, nevedne podučujete, dvomljivim svetvate in tako število sovražnikov sv. Očeta zmanjšujete. Potegujte se pa tudi pri vsaki priložnosti za njihovo čast in za pravice njihove.

c) Treba je tudi *moliti*. Mislite si vojaka, ki je postavljen pred vhod kake trdnjave in mu je zapovedano, skerbno paziti, da sovražnik ne ulomi. Bi li bilo že zadosti, ako bi vojak pred trdnjavo gori in doli korakal, marljivo čul, pa brez puške bil in nikakega orožja v rokah ne imel, da bi sovražnika hrabro odgnati mogel? Treba je, da je kristjan dandanes tudi oborožen. Orožje katoličana je — molitev. Brez molitve bo zmagan. Če že po navadi v mirnih časih kristjan, ki ne moli, ali le malo in slabo moli, ali pa po redkem sv. sakramente prejema, postane rop hudega duha, kaj se bo še le dandanašnji z njim godilo? Kako bo v takih stiskah zmagaval? Zdaj potrebujemo bolj, ko nikdar prej, močne roke, da nam k zmagi pomaga. Močna roka je božja roka. Ta nam bo pomagala, če bomo goreče molili, veliko molili, zaupljivo molili in pogostem in pobožno sv. sakramente jemali. Saj so nam v zgled prvi kristjani. „Peter je bil v ječi, toda verni so molili — in Bog pošlje svojega angelja, kteri se Petru v spanji prikaže in mu reče: „Hitro vstani, Peter, in pojdi za mano. In glejte, zdajci odpadejo Petru verige Dalje reče angelj: Oblecí in pripaši se.“ Kdo je sprosil rešivnega angelja Petru? Molitev kristjanov. Molimo tedaj tudi mi, molimo pobožno, molimo zaupljivo, molimo stanovitno. Nikar pa ne mislite, da je z današnjo slovesnostjo že vse opravljeno, temveč naj bo, kar danes vidimo in delamo, resnoben pričetek. Da bo pa naša prošnja, naša molitev pri Bogu uslišana, pošilajmo jo mu po njegovi Materi. Da, Marija! nikdar še ni bilo slišati, da bi bila ti zapustila ktereга, ki se je s ponižno molitvijo tebi približal. i. t. d.

Prosimo tedaj za našega vesoljnega očeta, Pija IX.,... za našega cesarja, Franca Jožefa,... za našega nadškofa Andreja..., za vso duhovsko in svetno (deželsko) gosposko.... Tudi za verno ljudstvo.... Sprosi nam Marija edinost, ljubi mir, da bi mogli vsi skupaj tu na zemlji Boga častiti, zvesto mu služiti, po smerti pa obličje v obličje gledati ga in uživati.... Amen.

Posnetek govora,
ki ga je imel

o Pij-evem shodu na sv. Gori pri Gorici

dne 2. sept. 1872

preč. O. Evstahi (Ozimek),

bivši provincijal, kustos in gvardijan, nam. ravnatelj modrosł. učilišča
in prof. mat. in fizike,

v samostanu reda sv. Frančiška
na *Kostanjevici v Gorici*.

Peter je bil zapert v ječi; cerkev pa je za-nj
neprenehoma k Bogu molila. (Dj. ap. 12, 5)

Preljubi bratje in sestre v Jezusu Kristusu! Kaj je vzrok, da ste danes, na delavni dan, tako obilno skupaj prišli? Videli smo ravno kar prvzv. našega nadškofa darovati Vsegamogočnemu nekrvavo daritev Vidim, da so nekteri zapustili štacune; rokodelci svoje stole, kmetje polje svoje in drugi svoja opravila ter semkaj prihiteli na hrib v dolгих vrstah med glasnim petjem in gorečo molitvijo pred sedež milosti naše ljube matere Marije. Kaj tacega se ob tem času še nikdar zgodilo ni. Ktera imenitna reč vas je romat nagnila? Kakšna huda stiska tare vaše serce? Kakšna nesreča vam grozi, da ste prišli, kakor dobri otroci k svoji materi pohlevno prosit, naj bi jo ona odverniti pomagala? Oh! kaj bom dolgo popraševal po vzroku vaše današnje pobožnosti? saj se ne povzdiguje samo vaš mili glas, marveč glas vsega katoliškega sveta proti nebesom, in prosi pomoči častitljivemu starčku, bivajočemu v Rimu, nad katerim je brezbožna derhal naj geršo hudobijo izpolnila. Nad to hudobijo se zavzema ves katoliški svet; le vsklik nejevolje se razlega po vseh krajih svetá, kjer pravi katoličani prebivajo in oropanega starčka za svojega očeta častijo. Ali je mogoče, da bñ le vi, katoličani goriške nadškofije, pri vsem tem neobčutljivi ostali?! Vi, kateri v zvestobi in ljubezni do vesoljnega očeta, Pija IX., gotovo nočete za nobenim narodom zaostajati. Kar je meni zaano, ste vi prvi na Primorskem, ki ste se namenili z združeno molitvijo in slovesno procesijo iskati pomoči tam, kjer se ob pravem času gotovo dobiti zamore. O pač lepo je to vaše obnašanje in hvale vreden vaš posluh do vabila katoliške družbe, ki je kinč prijazne Gorice in ktero pod vodstvom blagih in pobožnih mož duhovskega in svetnega stanú tako lepo napreduje! Res, lepšega in koristnišega vam gor. katol. družba nakloniti ni mogla. Reč, katero vi danes zastopate, je čez vse imenitna, je vaše pravo serčno opravilo. Danes ste združeni, kakor prvi kristjani ob času, ko je bil sv. Peter zapert v ječi; cerkev itd. Če tedaj mi danes združeni to slovesnost opravljamo ter pomoči in zmage našemu vesoljnemu očetu pri ljubem Jezusu in Materi njegovi Mariji iščemo, posnemamo le perve goreče kristjane, s tem pa tudi branimo naše naj večje dušne dobröte in zaklade. Da boste to boljše razumeli, razložil vam bom, kar bo mogoče na kratko, *trojno vprašanje*, in sicer: I.) *Kaj je papež* ali naš vesoljni oče? II.) *Kaj se je z njim godilo in se še godi?* in III.) *Kaj je nam storiti?* Predno v imenu Jezusa in Marije nadaljujem — poterpíte.

I. Naše največe duševno bogastvo, neprecenljivi naš zaklad je sv. vera, skrbna mati, sv. katoliška cerkev. To bogastvo, ta zaklad mi varujemo, če se za našega vesoljnega očeta potegujemo. Kaj pa je papež? Papež je največi učenik, prvi delivec božjih dobrot; glava sv. cerkve in prvi Kristusov namestnik.

Papež je naj večí učenik. Ko bi mi čas pripustil, dokazal bi vam iz zgodovine sv. cerkve, da so vsi resnicoljubni, kolikor krat in kjerkoli je kak dvom ali prepír zaradi vere nastal, vselej v Rimu določila iskali in od papeža razsodbe pričakovali, pa tudi njegovo določbo poslušali ter rekli: „Peter je govoril (določil) — reč je končana.“ Nikdar ni bila sv. cerkev po njem zapeljana v zmote. Sv. Duh nas je podučil ravno po zadnjem vesoljnem, pa žali Bog zdaj preterganem cerkvenem zboru, da je papež nezmotljiv, kadar kot učenik vesoljne cerkve govori o verskih in djanskih resnicah. Pač hvaležni moramo biti sv. Duhu za to zagotovljenje, posebno v sedanjih časih, ker

živimo v okoliščinah, v katerih so vsi zaumeni zblojeni, da se skoraj ne ve, kaj je dobro ali slabo, kaj je prav ali ne, kaj resnica, kaj laž. Zakaj z lepim ogrinjalom se strasti in hudobije pokrivajo, se zmote priporočujejo. Kam bi se mogli v tacih dušnih stiskah obrniti, kje resnice iskati, ko bi papeža, najvišega učenika, ne imeli? Sovražniki sv. cerkve vedó, da je papež sv. cerkvi to, kar je telesu okó. Vzemite človeku oči, padel bo gotovo v prepad. Vzeti papeža sv. cerkvi, je ravno to, kakor vzeti ji oči; pred ali pozneje bi ji bil po silnih zmešnjavah gotov prepad.

Papež je prvi delivec božjih dobrot. „In tebi bom dal ključe nebeškega kraljestva; in kar koli boš zvezal na zemlji, bo zvezano tudi v nebesih; in kar koli boš razvezal na zemlji, bo razvezano tudi v nebesih.“ Tako je govoril Jezus K. sv. Petru in s tem mu izročil pravico oskerbovanja in delitve božjih dobrot. Ključe sv. Petra je podedval papež za papežem noter do Pija IX., in podedoval jih bo papež za papežem noter do konca svetá. Vsi papeži pa so od Kristusa zadobljeno oblast pridno rabili, in pogostoma odpirali hrame nebeških dobrot in zakladov in tako vernim katoličanom pomagali, da bi ložej zveličanje dosegli. Posebno radodarnega so se Pij IX. skazali, ker so v 26 letih težavnega vladanja sv. cerkve že 7 krat zaklade nebeških dobrot odperli, to je 7krat „sv. leto“ razpisali. In da ne omenim vseh drugih dobrot, naj rečem samo to, da so pred dvema mesecema vsem udom katoliških družeb, ktere so za to prosile, popolnoma odpustke podelili na dan pristopa in ob praznikih sv. Jožefa, posebnega patrona sv. cerkve in kat. družbe. *) Te duševne dobröte so nam pa tako potrebne, kakor zrak, da dihati in živeti zamoremo. Tedaj tudi v tej zadevi je papež sv. cerkvi neobhodno potrebna oseba. Kdor njega nadleguje, je enak hudobnežu, kateri bi nam žilice podvezal, po katerih se kri razteka in nam življenje hrani.

Papež je tudi glavar sv. cerkve. Cerkev je družba ljudi, ki verujejo in so krščeni. Vsaka družba pa, če hoče v redu in edinosti svoje namene doseči, mora imeti glavarja. Katoliška cerkev je med vsemi drugimi naj večja družba, kajti v tej družbi so vsi katoliški kristjani, ki so po vseh znanih delih svetá razkropljeni. Neobhodno potrebna je tej veliki družbi tudi glava, potreben ji je glavar; zakaj brez njega si katoliške edinosti še misliti ne moremo. Vse, kar vero in zveličavne naredbe zadene, bi razpadlo; in, kakor je nemogoče, misliti si zdravo in živo telo brez glave, tako nemogoče je, misliti si sv. kat. cerkev brez papeža. Kdor tedaj njega preganja in končati želi, ta namerja morivni meč v sercé sv. cerkve zasadi. Glejte, preljudi! to so naš vesoljni oče: naj večí učenik, naj večí delivec božjih dobrot in glavar sv. cerkve so. Še ni zadosti.

Papež je tudi prvi Kristusov namestnik na zemlji. Ko so naši prvi stariši v raji grešili in pogreznili se v večno nesrečo, potegnili so tudi svoje otroke v ravno tisto nesrečo brez vsega upanja, da bi se sami od sebe kdaj rešiti mogli večnega pogubljenja. V tej silni nesreči prišlo jim pomagat sam božji Sin. Ko je J. človeški rod po velikem terplenju sè smrtjo na križu večnega pogubljenja rešil, hotel je to svojo dobroto do nas v vednem spominu ohraniti; zatoj postavi sv. Petra in za njim vsakega papeža za svojega prvega namestnika in dá mu vse pravice, vso oblast, kakor jo je on od svojega nebeškega Očeta dobil, ter mu reče: „Kdor tebe posluša, mene posluša; kdor tebe zaničuje, mene zaničuje.“ Prvi Jezusov namestnik na zemlji je papež—namestnik samega Boga. Papež je tedaj naj imenitniša in naj častitljiviša oseba pod solncem. Brez papeža ni cerkve, ni katoličanstva, ni luči, ni resnice, ni čednosti. Vzemite cerkvi papeža, in svet bo, kakor je bil pred Kristusom, v zmoti, v temoti, v malikovanji in surovi divjačnosti. Glejte, preljudi! tako imenitni in važni so naš vesoljni oče.

II. Kaj se je pa dandanašnji zgodilo in kaj se še godi z našim ves. očetom, že čez 80 let starim Pijem IX.? Ah, srcé mi trepeče, solze mi v oči silijo, ko na odgovor mislim. Kakó se godi našemu očetu? Oropani so vsega posestva. Pa ne

*) Posebno ljubezen in radodarnost do katoličanov goriške nadškofije so pokazali s tem, da so našega mil., prevzv. kn.-nadškofa pooblastili, da vam podelijo danas papežev blagoslov sklenjen s popolnim odpustkom.